

BARQAROR MODA (SUSTAINABLE FASHION) TAMOYILLARI ASOSIDA KIYIM LOYIHALASH

Axmatova Sevinch Sobir qizi

Jizzax politexnikaka Instituti Sanoat Texnologiyalar fakulteti 313-23 guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada barqaror moda tamoyillari asosida kiyim loyihalashning nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Unda ekologik materiallardan foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, qayta ishlash texnologiyalarini qo'llash hamda resurslardan samarali foydalanish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy moda sanoatida barqaror rivojlanish konsepsiyasining ahamiyati va istiqbollari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: Barqaror moda, ekologik dizayn, kiyim loyihalash, organik materiallar, qayta ishlash, resurs tejamkorlik, aylanma iqtisodiyot, moda sanoati.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты дизайна одежды на основе принципов устойчивой моды. Анализируются вопросы использования экологически чистых материалов, сокращения отходов, применения технологий переработки и эффективного использования ресурсов. Также рассматривается важность и перспективы концепции устойчивого развития в современной индустрии моды.

Ключевые слова: Устойчивая мода, экологический дизайн, дизайн одежды, органические материалы, переработка, ресурсоэффективность, циркулярная экономика, индустрия моды.

Abstract: This article discusses the theoretical and practical aspects of clothing design based on the principles of sustainable fashion. It analyzes the issues of using ecological materials, reducing waste, applying recycling technologies, and efficiently using resources. It also considers the importance and prospects of the concept of sustainable development in the modern fashion industry.

Keywords: Sustainable fashion, ecological design, clothing design, organic materials, recycling, resource efficiency, circular economy, fashion industry.

KIRISH

Bugungi kunda moda sanoati jahon iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, uning rivojlanishi bilan bir qatorda ekologik muammolar ham ortib bormoqda [3].

Kiyim-kechak mahsulotlarini ishlab chiqarishda katta hajmdagi suv, energiya va xom ashyo sarflanishi, shuningdek, ishlab chiqarish chiqindilarining ko'payishi atrof-muhitga sezilarli salbiy ta'sir ko'rsatmoqda [8].

Shu sababli moda sanoatida ekologik xavfsizlikni ta'minlash va resurslardan oqilona foydalanishga qaratilgan yangi yondashuvlarni joriy etish zarurati yuzaga kelmoqda.

Barqaror moda (Sustainable Fashion) konsepsiyasi aynan shu ehtiyojlardan kelib chiqqan bo'lib, kiyimlarni loyihalash, ishlab chiqarish, iste'mol qilish va utilizatsiya qilish jarayonlarida ekologik, iqtisodiy hamda ijtimoiy omillarni hisobga olishni nazarda tutadi [1]. Ushbu yondashuvning asosiy maqsadi tabiiy resurslardan samarali foydalanish, chiqindilar miqdorini kamaytirish va inson salomatligi uchun xavfsiz mahsulotlar yaratishdan iborat [2].

Kiyim loyihalash jarayoni mahsulotning ekologik va iqtisodiy samaradorligini belgilovchi muhim bosqich hisoblanadi [7].

Dizayner tomonidan tanlangan material, konstruktiv yechim va texnologik usullar mahsulotning sifatiga, xizmat muddatiga hamda qayta ishlanish imkoniyatlariga ta'sir ko'rsatadi [1]. Shu bois zamonaviy kiyim dizaynida barqaror moda tamoyillarini qo'llash dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Asosiy qism: Sustainable fashion (barqaror moda) — bu kiyim-kechaklarni ishlab chiqarish va iste'mol qilishda atrof-muhitga yetkaziladigan zararni minimallashtirish, uglerod izini kamaytirish hamda ishchilarning mehnat huquqlarini himoya qilishga qaratilgan.

Barqaror moda tamoyillari asosida kiyim loyihalashning asosiy vazifasi mahsulotning butun hayotiy sikli davomida atrof-muhitga ko'rsatadigan salbiy ta'sirini kamaytirishdan iborat [1].

Bunda material tanlash, konstruksiya yaratish, ishlab chiqarish va foydalanish jarayonlari bir-biri bilan uzviy bog'liq holda ko'rib chiqiladi.

Ekologik materiallardan foydalanish barqaror modaning asosiy yo'nalishlaridan biridir [2].

Organik paxta, zig'ir, bambuk tolasi, kanop va qayta ishlangan sintetik tolalar ekologik jihatdan xavfsiz materiallar hisoblanadi.

Ushbu materiallarni ishlab chiqarish jarayonida suv va energiya sarfi kamayadi, zararli kimyoviy moddalar miqdori esa sezilarli darajada qisqaradi [6].

Barqaror kiyim loyihalashda chiqindilarni kamaytirishga alohida e'tibor qaratiladi. Zero Waste Design texnologiyasi gazlama qoldiqlarini minimal darajaga tushirish imkonini beradi [1].

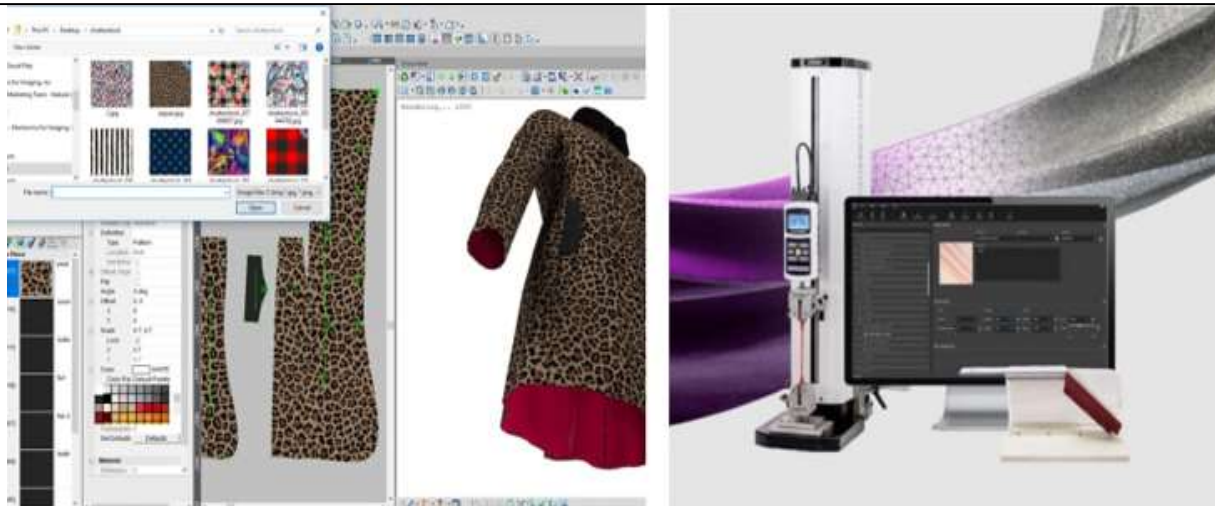
Bunday yondashuv nafaqat resurslarni tejashga, balki ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishga ham xizmat qiladi.

Shuningdek, modul tamoyiliga asoslangan konstruksiyalar kiyimning ayrim qismlarini almashtirish yoki yangilash imkonini yaratib, uning foydalanish muddatini uzaytiradi [5].

Qayta ishlash va qayta foydalanish tamoyillari ham barqaror modaning muhim tarkibiy qismidir [3].

Eskirgan kiyimlarni qayta tiklash, mato qoldiqlaridan yangi mahsulotlar tayyorlash va ikkilamchi xom ashyodan foydalanish ekologik yuklamani kamaytirishga yordam beradi.

Bu jarayonlar aylanma iqtisodiyot tamoyillariga mos ravishda amalga oshiriladi va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi [5].

Kiyim va kostum tushunchasini odamga, uning qomati va obraziga nisbatan qarab chiqish kerak. Kiyim inson jamiyati rivojlanishining ilk bosqichlarida paydo bo'lgan.

Ibtidoiy odam kiyimdan kichik yashash joyi sifatida, ya'ni u hali paydo bo'lish sabablarini bilmaydigan yomon havodan va tabiat kuchlaridan himoya sifatida foydalangan. Kiyim uchun odatda qo'l ostida bor gazlamalardan foydalanilgan. Gazlamalar va ularning ishlab chiqarish usuli kiyim shaklini aniqlagan.

Qo'pol va qattiq gazlamalardan konstruksiyasi murakkab bo'lmagan shakllar yaratilgan, ancha plastik va yupqa gazlamalarning paydo bo'lishi esa murakkab siluet shakllari yaratish imkonini bergan. Kiyim bichilish xarakteri va kiyish usuli bilan farqlangan.

Qadimgi kiyimning hamma shakllarini asosiy uch turga ajratish mumkin:

1. Tikilmagan (bichilmagan) kiyim. U bir bo'lakdan tayyorlangan, gavda atrofida o'ralgan yoki tashlangan va bog'langan, to'g'nag'ich bilan biriktirib qo'yilgan yoki belbog' bilan ushlangan.

2. Ustga qo'yilgan (bichilgan) kiyim, chetlari aylana to'g'ri burchak shaklidagi yoki o'rtasida bosh uchun teshikli aylana shaklidagi gazlama bo'lagidan iborat bo'lgan (Janubiy Amerikada hindulari va boshqa xalqlar kiygan temrina kabi).

3. Tikilgan kiyim (tunika – ko'ylak va birinchi ishtonlar kabi).

U bosh, oyoq, qo'llar uchun teshiklar bilan gazlamadan, charmdan tayyorlangan, keyinroq yenglar tikilgan.

Sharq xalqlari bunday kiyimni yengil yupqa gazlamalardan tikishgan.

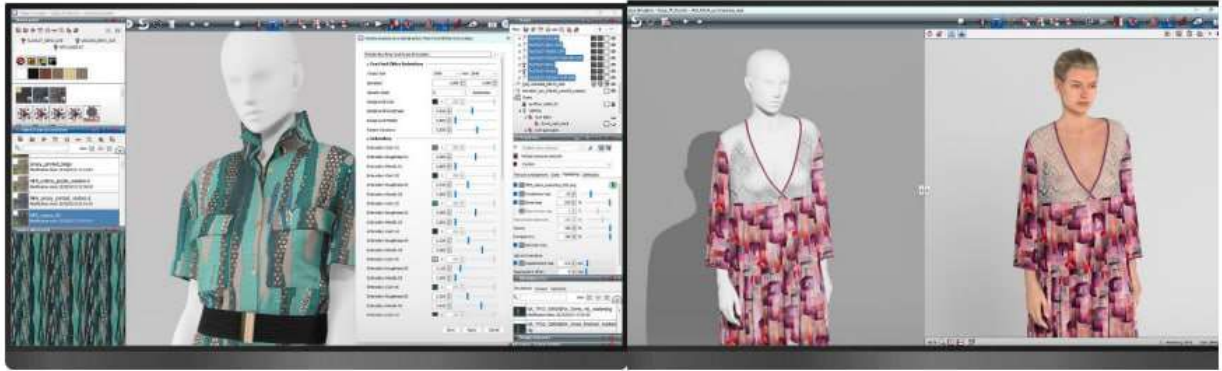
Kiyimning ko'ylak bichimi uzoq o'tmishda paydo bo'lgan va ko'p xalqlarda hozirgacha mavjud.

Raqamli texnologiyalar ham barqaror kiyim loyihalashda muhim o'rin tutadi.

Zamonaviy CAD tizimlari yordamida kiyim andozalarini yaratish, modellashtirish va virtual sinovdan o'tkazish mumkin [7]. Natijada material sarfi kamayadi, ishlab chiqarish jarayoni tezlashadi va mahsulot sifati oshadi.

Barqaror moda mahsulot sifatiga ham alohida e'tibor qaratadi. Sifatli va uzoq muddat xizmat qiladigan kiyimlar ishlab chiqarish ortiqcha iste'molni kamaytiradi hamda tabiiy resurslarning tejashiga xizmat qiladi [4].

Shu bilan birga, ekologik sertifikatlash tizimlari mahsulotlarning ekologik xavfsizligini tasdiqlab, iste'molchilarning ishonchini oshiradi [4].

Bugungi kunda ko'plab moda kompaniyalari qayta ishlangan materiallardan foydalanish, energiya tejovchi texnologiyalarni joriy etish va ekologik xavfsiz ishlab chiqarish tizimlarini qo'llash orqali barqaror rivojlanish tamoyillarini amaliyotga tatbiq etmoqda [8]. Bu esa moda sanoatining kelajakdagi rivojlanishida barqaror moda konsepsiyasi muhim o'rin tutishini ko'rsatadi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, barqaror moda tamoyillari asosida kiyim loyihalash zamonaviy moda sanoatining eng muhim va istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi [1]. Ushbu yondashuv ekologik muammolarni kamaytirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi [2].

Ekologik materiallardan foydalanish, chiqindisiz loyihalash usullarini qo'llash, qayta ishlash texnologiyalarini rivojlantirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish barqaror moda konsepsiyasining asosiy tarkibiy qismlaridir [5; 7].

Mazkur tamoyillar asosida yaratilgan kiyimlar yuqori sifatga ega bo'lib, uzoq muddat foydalanish imkonini beradi hamda atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytiradi [4].

Kelgusida moda sanoatida innovatsion texnologiyalar va ekologik xavfsiz materiallarning rivojlanishi barqaror moda tamoyillarining yanada keng qo'llanilishiga zamin yaratadi [8].

Shu sababli kiyim loyihalash jarayonida barqaror rivojlanish tamoyillarini qo'llash nafaqat bugungi kun uchun, balki kelajak avlodlar manfaatlari uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi [1].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Fletcher K. Sustainable Fashion and Textiles: Design Journeys. – London: Routledge
2. Gwilt A. A Practical Guide to Sustainable Fashion. – London: Bloomsbury Publishing, 2020.
3. Black S. The Sustainable Fashion Handbook. – London: Thames & Hudson, 2013.
4. Henninger C.E., Alevizou P., Oates C.J. Sustainable Fashion: A Consumer Perspective. – Springer, 2017.

5. Niinimäki K. Sustainable Fashion in a Circular Economy. – Aalto University, 2018.
6. Yengil sanoatda ekologik xavfsizlik va resurs tejamkor texnologiyalar bo'yicha o'quvqo'llanmalar.
7. Kiyim dizayni va konstruksiyalash fanidan darslik va o'quv qo'llanmalar.
8. Barqaror rivojlanish va ekologik dizayn bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami.